

Ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου(*)

«Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἐν μνημείῳ τίθεται καὶ κλιμαῶν πρὸς οὐρανὸν ὁ τάφος γίνεται»¹

Γεωργίου Ἰ. Μαντζαρίδη

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ

Θεολογικῆς Σχολῆς

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Στὴν γιορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπως καὶ σὲ κάθε γιορτὴ ἁγίας ἢ ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας μας, κάνουμε κάτι πὸ φαίνεται παράδοξο· γιορτάζουμε τὸν θάνατο. Καὶ τὸ κάνουμε αὐτό, ὄχι γιὰτι χαιρόμαστε γιὰ τὸν θάνατο, ἀλλὰ γιὰτι χαιρόμαστε γιὰ τὴν δύναμη πὸ μᾶς παρέχει ἡ Ἐκκλησία νὰ τὸν νικήσουμε. Γιορτάζουμε τὸν θάνατο ὡς πρόσκαιρη κοίμηση. Τὸν γιορτάζουμε ὄχι ὡς κάθοδο στὸν ἅδη, ἀλλὰ ὡς ἄνοδο στὸν οὐρανό.

Στὴν γιορτὴ μάλιστα αὐτὴ γιορτάζουμε τὸν ἀγιότερο ἀνθρώπινο θάνατο. Γιορτάζουμε τὴν ἀγιότερη ἀνθρώπινη κοίμηση· τὴν κοίμηση τῆς Παναγίας, τῆς μητέρας τοῦ Θεοῦ, τῆς μητέρας τῆς Ζωῆς. Καὶ γιορτάζουμε τὴν κοίμηση αὐτὴν ὡς γεγονὸς πὸ ἀφορὰ ὄχι μόνο τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας, ἀλλὰ καὶ ὄλους μας· ὄλους καὶ τὸν καθένα μας.

Ὅλοι εἴμαστε θνητοί, ὅπως θνητὴ ἦταν καὶ ἡ Παναγία. Καὶ ὄλοι πήραμε τὴν δωρεὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ζήσουμε ὡς κοίμηση τὸν θάνατο·

δωρεά πού πρώτη έλαβε ή Παναγία με την πρόθυμη αυτοπροσφορά της στην πρόσκληση του Θεού κατά τον Εὐαγγελισμό, νά δεχθεί νά γεννηθεί από αὐτήν ὁ Χριστός: «*Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρημά σου*»². Καί με την ἀπόλυτη αὐτὴ ὑπακοή της ἡ Παναγία ἔκανε προσιτὴ σὲ ὅλους μας τὴν δωρεά τῆς νίκης ἐναντίον τοῦ θανάτου.

Ἄλλὰ ὁ Χριστός, πού γεννήθηκε «ἐφάπαξ κατὰ σάρκα» ἀπὸ τὴν Παναγία, γεννιέται ἔκτοτε διαρκῶς «κατὰ πνεῦμα» ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν καθένα, πού εἶναι πρόθυμος νά τὸν δεχθεῖ· γίνεται βρέφος καὶ μορφοποιεῖται στὸν πιστὸ με τὶς ἀρετές³. Ἀντίστοιχα καὶ ὁ πιστὸς παίρνει πνευματικὰ τὴ θέση τῆς Παναγίας καὶ γίνεται με τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γίνεται καὶ ἀδελφός του καὶ μέλος τοῦ ἴδιου τοῦ σώματός του με τὴν εἴσοδό του στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν συμμετοχὴ του στὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Θεία Εὐχαριστία.

Ἵδιος ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπε: «*Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες αὐτόν*»⁴. Μητέρα μου καὶ ἀδελφοί μου εἶναι αὐτοὶ πού ἀκούουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐφαρμόζουν. Ὅπως γιὰ τὸ Χριστό, ἔτσι καὶ γιὰ τὴν Παναγία καὶ γιὰ τὸν κάθε πιστό, ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, δὲν εἶναι ἀφανισμὸς του· εἶναι κοίμησις καὶ εἴσοδος σὲ μιὰ νέα ζωὴ· ζωὴ ἀληθινὴ, ζωὴ αἰώνια. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Παναγία, ὅπως λέγεται καὶ στὸν Κανόνα πού ψάλλεται στὴν γιορτὴ της, «*θνήσκουσα, σὺν τῷ Υἱῷ ἐγείρεται διαιωνίζουσα*»⁵. Πεθαίνοντας δηλαδὴ, ἀνασταίνεται καὶ ζεῖ αἰώνια με τὸν Υἱό της. Ὡς μητέρα τῆς Ζωῆς ζεῖ τὴν αἰώνια ζωὴ με τὸν Ἀρχηγὸ τῆς Ζωῆς. Ἔτσι καὶ ὁ πιστὸς πού ζεῖ με πίστη στὸν Χριστὸ εἰσέρχεται με τὸ θάνατό του σὲ μιὰ νέα προοπτικὴ ἀθάνατης καὶ οὐράνιας ζωῆς.

Αὐτὸ λοιπόν, πού ἴσχυσε γιὰ τὴν Παναγία, ἰσχύει καὶ γιὰ κάθε πιστὸ πού δέχεται καὶ ἐφαρμόζει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ· ἰσχύει γιὰ κάθε πιστὸ πού μιμεῖται τὴν ταπείνωσις τῆς Παναγίας καὶ σαρκώνει στὴν ζωὴ του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ καὶ ὅπως με τὴν Παναγία πραγματοποιήθηκε «ἐφάπαξ» ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νά ἀκολουθήσει σὲ κάθε ἄνθρωπο ἡ κατὰ πνεῦμα γέννησις του, ἔτσι συντελέσθηκε με αὐτὴν ἡ μετάστασις της στοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νά ἀκολουθήσει γιὰ κάθε ἄνθρωπο ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ μετάστασις του στὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Υἱοῦ της.

Ἡ θεώρησις τοῦ θανάτου ὡς κοιμήσεως ἢ ὡς φαινομένου πού μεταφέρει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν παρούσα πραγματικότητα στὴ μέλ-

λουσα, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν σὲ μιὰν ἄλλη ζωὴν, καὶ μάλιστα ἀνώτερη καὶ πρὸ ἀληθινῆς, ὅπως πιστεύει ἀκράδαντα καὶ διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας, ὑπῆρχε ὡς ὑποψία στὸν προχριστιανικὸ κόσμο: «Τίς οἶδε, λέει ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς Εὐριπίδης, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν νομίζεται βροτοῖς»; Ποιὸς γνωρίζει δηλαδή, ἂν ἡ ζωὴ εἶναι θάνατος καὶ ὁ θάνατος εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ζωὴ; Ἐξάλλου ὅλοι συμβαίνει νὰ ζοῦμε καταστάσεις ὀνείρου, ποὺ εἶναι τόσο ζωντανές, ὥστε νὰ μὴν μποροῦμε κάποτε νὰ τὶς ξεχωρίσουμε ἀπὸ τὶς πραγματικές.

Αὐτὸ ὅμως ποὺ ὑπῆρχε ὡς ὑποψία στὸν προχριστιανικὸ κόσμο ἢ ὑποδηλώνεται ὡς ὀνειρικὸ βίωμα στὴν καθημερινὴ ζωὴ, βεβαιώνεται ὡς βιωματικὴ ἀλήθεια καὶ ὡς τελικὴ πραγματικότητα ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία. Ὅποιος πιστεύει στὸν Θεὸ καὶ δέχεται τὸν λόγο του μεταβαίνει «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»⁶. Τὸν τελικὸ λόγο τῆς ἐπίγειας ζωῆς μας δὲν τὸν ἔχει ὁ θάνατος ἀλλὰ ἡ ζωὴ ἢ αἰώνια καὶ ἀκατάλυτη ζωὴ.

Τὴν μετάβαση αὐτὴν «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» ἔζησε πρώτη στὴν πληρότητά της μὲ τὴν ἐνσώματη μετάστασή της ἡ Παναγία. Αὐτὴ ποὺ δέχθηκε τὸν ἐνυπόστατο Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν γέννησε ὡς ἄνθρωπο μέσα στὸν κόσμο. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου της δὲν εἶναι ἐπέτειος λύπης ἀλλὰ χαρᾶς. Εἶναι ἐπέτειος χαρᾶς ἀλλὰ καὶ αἰτία χαρᾶς γιὰ ὅλους, γιατί εἶναι ἐπέτειος νίκης ἐναντίον τοῦ θανάτου καὶ εἰσόδου στὴν ἀληθινὴ ζωὴ. «Τὴν ζωὴν ἢ κυήσασα πρὸς ζωὴν τὴν ἀθάνατον μεταβέβηκε». Εἶναι ἡ ζωηφόρος κοίμησις, γιὰ τὴν ὁποία πανηγυρίζει ὀλόκληρη ἡ κτίσις: «Οὐρανοὶ ἐπαγγάλλονται, καὶ Ἄγγελων γέγηθε τὰ στρατεύματα· πᾶσα ἡ γῆ δὲ εὐφραίνεται» ἀπευθύνοντας ἐξόδια ὠδὴ στὴν Μητέρα τοῦ Δεσπότη τῶν ὅλων⁷.

Ὅταν κάποιος χριστιανὸς ἐκμυστηρεύθηκε σὲ ἀσκητὴ ὅτι φοβᾶται πολὺ ὅταν σκέφτεται τὸν θάνατο καὶ βλέπει τοὺς τάφους, ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε: Μὴ φοβᾶσαι· ἐκεῖ στὸν τάφο θὰ βρεῖς τὸ κλειδί γιὰ νὰ ἀνεβεῖς στὸν Παράδεισο. Αὐτὸ ποὺ λέει ὁ ὑμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν Παναγία, αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ κάθε πιστὸ ποὺ πιστεύει

στὸν Χριστὸ καὶ τιμᾶ τὴν Παναγία: «Κλίμαξ πρὸς οὐρανὸν ὁ τάφος γίνεται».

Ἡ πίστη αὐτὴ ὑπῆρχε πάντοτε στὴν παράδοσή μας. Καὶ δὲν ὑπῆρχε μόνο ὡς διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὡς κοινὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ· ὡς πεποίθησις ποὺ ἐπηρεάσε τὴν σκέψη μας καὶ ἀποτυπώθηκε στὴν γλώσσα μας. Κοίμησις δὲν ὀνομάζουμε μόνο τὸν θάνατο τῆς Παναγίας, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατο κάθε χριστιανοῦ. Στὴν γλώσσα μας ὅλοι οἱ νεκροὶ χαρακτηρίζονται ὡς «κεκοιμημένοι». Καὶ οἱ τόποι, ὅπου τοποθετοῦνται αὐτοί, ὀνομάζονται «κοιμητήρια».

Ἡ χριστιανικὴ πίστη εἶναι σὲ τελικὴ ἀνάλυση πίστη στὴν ἀνάστασι. Ἄν ἀφαιρέσουμε ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό τὴν ἀνάστασι, ἀδειάζουμε ὅλο τὸ περιεχόμενό του. Ἡ ἀνάστασι εἶναι κάτι ποὺ θὰ συμβεῖ μετὰ τὸν θάνατο. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει καὶ ὅτι εἶναι κάτι ποὺ βιώνεται μόνο μετὰ τὸν θάνατο. Ἡ ἀνάστασι προσφέρεται στὸν καθένα μας καὶ ὡς ἐμπειρία τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ ἐμπειρία τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν πρώτη Ἐπιστολὴ του γράφει: «Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι ἔχουμε περάσει ἀπὸ τὸν θάνατο στὴν ζωὴ, γιατί ἀγαπᾶμε τοὺς ἀδελφούς μας· ὁποῖος δὲν ἀγαπᾶ τὸν ἀδελφό του παραμένει στὸν θάνατο»⁸. Μὲ τὴν ἀγάπη ἀνασταίνουμε τοὺς ἄλλους μέσα μας, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ ἔχουν ἀπὸ καιρὸ πεθάνει. Ὅπως καὶ αὐτοὶ ποὺ μᾶς ἀγαποῦν μᾶς ἔχουν μέσα τους ζωντανούς ὄχι μόνο πρὶν ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατό μας.

Ἡ γιορτὴ λοιπὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας εἶναι γιορτὴ τῆς ἀναστάσεώς της καὶ προάγγελος τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ λαὸς μας χαρακτηρίζει τὴν γιορτὴ αὐτὴ ὡς «καλοκαιρινὸ Πάσχα». Μὲ τὸ «ἀνοιξιάτικο Πάσχα» γιορτάζουμε τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, τὴν νίκη του ἐναντίον τοῦ θανάτου, ποὺ ἄνοιξε στὸν κόσμο τὴν ὁδὸ γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ. Μὲ τὸ «καλοκαιρινὸ Πάσχα» γιορτάζουμε τὴν διέλευσις τῆς Μητέρας τοῦ Χριστοῦ μας, τῆς Παναγίας, ἀπὸ τὴν ὁδὸ ποὺ ἄνοιξε ὁ Υἱός της γι' αὐτὴν καὶ γιὰ ὀλόκληρο τὸν κόσμο.

Μὲ τὸ ἀνοιξιάτικο καὶ τὸ καλοκαιρινὸ Πάσχα θεμελιώνεται καὶ ὑποδηλώνεται στὸν κάθε Χριστιανὸ τὸ αἰώνιο Πάσχα, ἡ αἰώνια ἀνάστασι, ποὺ προσφέρεται στὸν καθένα καὶ μπορεῖ νὰ βιωθεῖ ἀπὸ τὸν καθένα ὄχι μόνο ὡς προσδοκία, ἀλλὰ καὶ ὡς καθημερινὴ ἐμπειρία, ὡς ἐμπειρία ἀγάπης.

(*) Περιοδ. «**Ορθόδοξη Μαρτυρία**» Κύπρου, ἀριθ. 94/Ἄνοιξη-Καλοκαίρι 2011, σελ. 1-4. Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. *Προσόμοιον* Μ. Ἐσπερινοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου.
2. Λουκ. α' 38.
3. Βλ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια διάφορα* 1, 8, PG 90, 1181AB.
4. Λουκ. θ' 21.
5. Κοσμᾶ Μελωδοῦ, *Κανών*, ὠδὴ α'.
6. Βλ. Ἰω. ε' 24.
7. Βλ. Προσόμοια *Αἴνων*.
8. Α' Ἰω. γ' 14.